

Voči panelákovým čudákom sú susedia väčšinou bezmocní

Soňa Pacherová | 24.02.2013 20:00, aktualizované: 25.02.2013 08:00

Takmer v každom bytovom dome na Slovensku žije človek zvláštnej povahy, ktorý je pre ostatných obyvateľov potenciálnou hrozbou.

Ilustračné foto

Autor: Robert Hüttner

Ublížiť im môže nielen nechtiac, ale aj s jasným úmyslom. Platná legislatíva občanom nedáva takmer žiadnu šancu brániť sa pred nebezpečným susedom. Aj keď na jeho podozrivé konanie upozorňujú, samospráva, polícia či iné orgány obvykle nezasiahnu dovedy, kým sa niečo konkrétne nestane.

Aj v slovenských podmienkach tak kedykoľvek môže dôjsť k tragédii podobnej tej nedávnej z českého Frenštátu pod Radhoštěm, kde agresívny muž spôsobil v bytovke výbuch a usmrtil piatich nevinných. Navyše, osobnostný profil jej vinníka môže byť úplne iný, ako v tomto prípade.

„Jestvuje naozaj pestrá škála patologického správania sa s prítomnosťou nepriateľstva voči druhým,“ zdôrazňuje psychopatológ a forenzný psychológ Anton Heretik. Nebezpečný nemusí byť iba ten, kto sa vyhráňa otvorene, ale aj tichý introvert, v ktorom sa hnev hromadí ako v tlakovom hrnci, typu strelca Ľubomíra Harmana. Občas v dome spôsobia škody neúmyselne ľudia s demenciami. Heretik prízvukuje, že rozoznať mieru hroziaceho nebezpečenstva nie je úlohou pre laika. „Veľakrát však prevenciou môže byť aj obyčajná ľudská solidarita. To, že si trápenie druhých vypočujeme, podporíme ich a prípadne im sprostredkujeme lekársku či sociálnu pomoc,“ odporúča.

Treba čakať, kým sa niečo stane

Ak sa sused správa čudne, obyvatelia domu to obvykle hlásia mestskej či štátnej polícii, prípadne na mestský úrad. Čo by však nasledovalo, keby niekto na čísle 158 zalarmoval štátnych policajtov s tým, že „sused ráno kričal po paneláku, že nás všetkých vyhodí do ľufu“?

„Policajt je povinný vykonať služobný zákrok, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok, prípadne je dôvodné podozrenie z ich páchania,“ cituje zákon hovorkyňa policajného prezídia Denisa Baloghová. Podľa nej by muži zákona oznámenie najprv na mieste preverili, vyhodnotili

situáciu, vypočuli svedkov a prípadne by podozrivú osobu predviedli. Pri podozrení z trestného činu by jej mohli obmedziť osobnú slobodu a urobiť úkony na zabránenie jeho dokonania.

Odpovedi na otázku, či sú štátni policajti špeciálne školení na to, aby u človeka rozoznali príznaky duševnej poruchy a odhadli, či sú jeho vyhrážky nebezpečné, sa však Baloghová vyhla. Ak by teda polícia na mieste nenašla nijaké znaky, že vyhrážajúci to myslí vážne, najskôr by mohol odísť domov. A možno by vzápätí v pivnici naplno otvoril hlavný uzáver plynu ako frenštátsky páchatel.

Podobne v kruhu rieši takéto oznámenia mestská polícia. „Zasiahnuť sme až vtedy, keď sa čosi konkrétne deje,“ konštatuje hovorca bratislavskej mestskej polície Peter Pleva. Len pri podozrení nemôžu podľa neho policajti človeka nikam nasilu vziať a nemôžu tak urobiť ani zdravotníci, kým nie je zbavený svojprávnosti. Je ťažké dostať vôbec takého „čudáka“ k psychiatrovi, aby ho vyšetril. „Každý dom má však dôverníka či správcu, ktorý by mal aspoň skontaktovať jeho príbuzných. A obrátiť sa tiež možno na obecnú samosprávu, ktorej sociálny odbor tiež vie podniknúť určité kroky,“ odporúča.

„Samospráve sa občania sťažujú skôr so susedskými spormi, ktoré sa týkajú udržiavania poriadku a spolunažívania v domoch. S vážnejšími prípadmi vyhrážania a ohrozovania zdravia sa susedia hneď obracajú na mestskú políciu,“ uvádza hovorca radnice v Banskej Bystrici Filip Roháček. Aj on pripúšťa, že úrad nemá veľa možností riešiť situácie s nebezpečnými susedmi. „Keby taký býval v mestskej bytovke, mohli by sme mu zrušiť nájom. Ak však byt vlastní, nikto mu ho nesmie vziať. Len keby bol neplatič, vtedy nasledujú obvyklé postupy,“ uzavrel Roháček. Samospráva účinne nezasiahla ani vo Frenštáte, hoci sa jej na stole kopili sťažnosti ľudí z domu zničeného explóziou.

Bez bytu, bez domu, na ulici

V bytovkách v celom štáte sa ročne udejú desiatky vážnych havárií so smrteľnými následkami pre niektorých obyvateľov. Hrozbou sú aj požiare z detských hier so zápalkami, z nezahasených cigariet, z elektrických skratov, ale aj výbuchy plynu či starých televízorov. Väčšinou však vznikajú náhodne, nedbanlivosťou či neopatrnosťou niektorého zo susedov. Tí, čo v zdraví prežijú, rátajú majetkové škody.

Keďže väčšina bytového fondu je dnes v súkromnom vlastníctve, musia obnovu domu zabezpečiť v prvom rade majitelia bytov. Aj vtedy, keď im ho poškodil nebezpečný psychopat. V krajnom prípade, ak treba nehnuteľnosť zbúrať, je ich povinnosťou odstrániť aj ruiny, čo si vyžaduje obrovské finančné náklady. Ak dom nemali poistený, môžu napokon zostať zadlžení a na ulici.

„Mnohí ľudia si stále neuvedomujú, že s vlastníctvom bytu v paneláku sa viažu rovnaké práva a povinnosti ako s vlastníctvom rodinného domu,“ uvádza riaditeľka Slovenskej asociácie poisťovní Jozefína Žáková. Aj keď však dom poistený je, nemusí sa poistná zmluva vzťahovať práve na udalosť, ktorá jeho kolaps spôsobila. „Dom napríklad môže byť poistený proti živlom ako zemetrasenie, oheň či povodeň, no už nie na výbuch,“ vymenúva.

Pripomína, že ku komplexnému poisteniu patrí aj poistenie bytu ako nehnuteľnosti, poistenie hnutelného majetku v byte aj nebytových priestoroch, na čo sa viažu ďalšie poistné zmluvy. Dbať tiež treba na poistenie zodpovednosti za škody, ktoré poistenec spôsobil neúmyselne.

„Keď sú teraz ľudia nútení šetriť každé euro, šetria aj na poistkách a jednoducho nepredpokladajú, že práve ich byt by raz mohol vyhoriť či vybuchnúť,“ zdôrazňuje Žáková. Pripúšťa, že ani tá najlepšia poistka nemusí pokryť všetky škody spôsobené v bytovom dome mimoriadnou udalosťou. „Dokáže však aspoň človeku zabezpečiť slušné bývanie na inom mieste, umožní mu prekonať stres z mimoriadnej udalosti a postupne sa vrátiť do bežného života.“

Frenštátska tragédia má aj slovenské podoby

Tragické prípady podobné tomu v českom Frenštáte pod Radhoštěm, pri ktorom pred týždňom okrem páchatelja zahynulo päť nevinných ľudí, sa v minulosti stali aj na Slovensku. V roku

1994 sa taký napríklad udial na Veľkú noc v paneláku na Kozmonautickej ulici v Bratislave. Jeden z obyvateľov, psychicky chorý muž so samovražednými sklonsmi, večer zjedol lieky a pustil si plyn – s úmyslom zaspáť a viac sa nezobudiť.

Ráno však precitol, zatúžil po cigarete a škrtol zapalovačom. Silná detonácia uvoľnila vnútorný bytový panel, ktorý spadol priamo na detskú postieľku v susednom byte a zavalil v nej 11-mesačné dojča.

„Na mieste havárie sa nám naskytl naozaj smutný pohľad. Dom už bol bez prúdu, bez vody, schodisko plné sutín, v zničenej detskej izbičke vietor rozfúkaval hračky,“ opisuje osobný zážitok Peter Pleva, vtedy zamestnanec hlavnej správy zboru požiarnej ochrany, dnes hovorca bratislavskej mestskej polície.

O necelé dva roky neskôr otriasol výbuch bratislavskou bytovkou na Priekopníckej ulici. Starší agresívny čudák z najvyššieho štvrtého poschodia si v byte takisto pustil plyn. Chcel zrejme tiež spáchať samovraždu, no možno aj s úmyslom ohroziť susedov, s ktorými predtým ustavične vyvolával konflikty. Hoci sám pri explózii utrpel iba menšie popáleniny, tehlové murivo vymrštené z vonkajšej steny domu zabilo dve malé dievčatá hrajúce sa dolu vo dvore.

Oboch páchatel'ov neskôr uznali za duševne chorých, za smrť dokopy troch detí teda nikdy nepykali vo väzení. Strojca prvej tragédie dokonca dostal jednoizbový byt v centre hlavného mesta, v ktorom mu preventívne odpojili plyn. Susedia o jeho minulosti nič netušili.

Paradoxom druhého prípadu bolo, že ľudia z domu o psychickej nevyrovnanosti spolubývajúceho dlho pred tragédiou vedeli. Údajne sa im často z rôznych dôvodov vyhrážal, ani v horúcom lete neotváral okná, vraj raz v byte aj strieľal. Napriek tomu na jeho správanie neupozornili ani mestskú políciu, ktorá vtedy sídlila priamo vedľa bytovky.